

SL

SL

SL

KOMISIJA EVROPSKIH SKUPNOSTI

Bruselj, 3.12.2008
COM(2008) 789 konč.

**SPOROČILO KOMISIJE SVETU, EVROPSKEMU PARLAMENTU, EVROPSKEMU
EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ**

RAZVOJ STRATEGIJE EU ZA INVAZIVNE VRSTE

**[SEC(2008) 2887 et
SEC(2008) 2886]**

1. KAJ SO INVAZIVNE VRSTE?

V milijardah let razvoja živalstva in rastlinstva na Zemlji so oceani, morja, gorske verige, puščave in celo velike reke pomenili fizične pregrade, ki so ustavljale selitev vrst in tako pomembno prispevale k biotski raznovrstnosti na planetu ter k razvoju živalskih in rastlinskih skupnosti, ki veljajo za značilne za posamezne regije ali območja. Toda fizične ovire, ki so povzročile razvoj regionalno specifičnega rastlinstva in živalstva, so bile s človeškim posredovanjem odpravljene, tako da zdaj rastlinske in živalske vrste naključno ali načrtno prihajajo na območja, ki so na stotine in tisoče kilometrov oddaljena od njihovih običajnih habitatov. V mnogih primerih se te tujerodne vrste slabo prilagodijo na novo okolje in hitro poginejo. V drugih primerih pa preživijo, se začnejo razmnoževati in se ustalijo. V nekaterih primerih so takšni prišleki tako uspešni, da niso več le biološka zanimivost, temveč postanejo resnična nevarnost, ki resno škoduje tako ekosistemom kot pridelku in živini, povzroča motnje v lokalni ekologiji, vpliva na zdravje ljudi in ima negativne učinke na gospodarstvo. Tujerodne vrste s takšnim negativnim učinkom imenujemo **invazivne vrste**¹.

2. POTREBA BO HITREM UKREPANJU NA RAVNI EU

Glavni dejavniki, ki neposredno vplivajo na biotsko raznovrstnost, so spremembe habitatov, spremembe podnebja, prekomerno izkoriščanje, onesnaževanje in invazivne vrste². Za štiri od teh petih dejavnikov EU že ima instrumente za ukrepanje, medtem ko za razliko od številnih drugih držav OECD na ravni EU trenutno ni nobenega celovitega instrumenta za ukrepanje v zvezi z invazivnimi vrstami. To pomanjkljivost je treba odpraviti, če želi EU doseči svoj cilj, da „zaustavi izgubo biotske raznovrstnosti do leta 2010“³. Poleg tega invazivne vrste pomenijo veliko grožnjo za gospodarstvo EU. Škoda, nastala zaradi invazivnih vrst, in stroški potrebnih nadzornih ukrepov se na podlagi dostopnih dokumentiranih informacij ocenjujejo na 12 000 milijonov EUR letno.

Tudi na najvišji politični ravni je bila priznana potreba po usklajenem ukrepanju za reševanje problema invazivnih vrst. Svet za okolje⁴, Evropski parlament⁵, Odbor regij⁶ in Evropski ekonomsko-socialni odbor⁷ so poudarili, da so potrebni strategija EU za invazivne vrste, učinkovit sistem zgodnjega opozarjanja in učinkovit mehanizem odzivanja na ravni EU. Podobne zaveze so bile vključene v šesti okoljski akcijski program, sporočilo Komisije o zaustavitvi izgube biotske raznovrstnosti do leta 2010 in pozneje⁸ ter z njim povezan akcijski

---

¹ Izraz „invazivne vrste“, ki se uporablja v tem dokumentu, zajema pojma „invazivne tuje vrste“ iz Konvencije o biološki raznovrstnosti in „invazivne tujerodne vrste“. Invazivne vrste so na splošno opredeljene kot vrste, ki lahko s svojo prisotnostjo in/ali širjenjem ogrožajo biološko raznovrstnost ali imajo druge nepredvidene posledice.

² Ocena ekosistemov v novem tisočletju iz leta 2005.

³ Sklepi Predsedstva, Evropski svet v Göteborgu, 15. in 16. junij 2001.

⁴ Sklepi Sveta za okolje, 3. marec 2008, odstavek 13.

⁵ Poročilo o dokumentu Zaustavitev izgube biotske raznovrstnosti do leta 2010, Odbor za okolje, javno zdravje in varnost hrane, Evropski parlament, 28. marca 2007.

⁶ Mnenje Odbora regij z dne 6. decembra 2006 o sporočilu Komisije: Zaustavitev izgube biotske raznovrstnosti do leta 2010 in pozneje (COM(2006) 216 konč.) CdR 159/2006 konč.

⁷ Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora z dne 15. februarja 2007 o sporočilu Komisije Zaustavitev izgube biotske raznovrstnosti do leta 2010 in pozneje (COM(2006) 216 konč.), NAT/334 – CESE 205/2007 konč. DE/Ho/hn.

⁸ COM(2006) 216 konč.

načrt, ki navaja, da „je treba razviti celovito strategijo EU“, da bi se znatno zmanjšal vpliv invazivnih tujih vrst na biotsko raznovrstnost v EU.

Glavne poti za vnos invazivnih vrst so neposredno ali posredno povezane s trgovino. Hitro rastoče trgovinske in prevozne dejavnosti so povečale možnosti za uvedbo invazivnih vrst, medtem ko pritiski na okolje, kot so naraščajoče koncentracije CO₂, višje temperature, večje nalaganje dušika, spremenjeni režimi motenj in večja degradacija habitatov, omogočajo še dodatne vdore. Trgovina je v izključni pristojnosti Skupnosti in ko blago prispe na trg Skupnosti, lahko na njem svobodno kroži. Zato se lahko težave, povezane s trgovino, učinkovito rešujejo le na zunanjih mejah ES. Obstoj enotnega trga omogoča, da se invazivna vrsta, ki prispe na območje ene izmed držav članic, bodisi kot blago, s katerim se trguje, bodisi vnesena z blagom, s katerim se trguje, hitro razširi po vsej EU. Zaradi načina, na katerega se te vrste ustalijo in razširijo, se lahko ukrepi, ki jih sprejme ena sama država članica, popolnoma izničijo, če sosednje države ne ukrepajo ali če se odzovejo neusklajeno.

Obstoječa zakonodaja in politike EU delno že prispevajo k rešitvi problema invazivnih vrst. Vendar trenutno ni mehanizmov, ki bi spodbujali uskladitev ali doslednost pristopov med sosednjimi državami ali državami v isti podregiji. Nobene sistematske uradne zahteve ni za analizo tveganja v zvezi z namernim vnosom tujerodnih vrst, ki bi lahko vplivale na biotsko raznovrstnost, pa tudi naključni vnosi ali vnosi iz malomarnosti tako v državah članicah kot na ravni Skupnosti večinoma niso zakonsko urejeni. Prav tako ni enotnega sistema za spremljanje in nadzor invazivnih vrst ter njihovih učinkov na biotsko raznovrstnost v Evropi. Obstoječi razdrobljeni ukrepi bodo le težko bistveno vplivali na zmanjševanje tveganj, ki jih invazivne vrste pomenijo za evropske ekosisteme.

3. INVAZIVNE VRSTE V EVROPI IN NJIHOV VPLIV

3.1 Invazivne vrste v Evropi

Projekt DAISIE⁹, ki ga podpira šesti okvirni program EU za raziskave, je opredelil 10 822 tujerodnih vrst, prisotnih v Evropi, od katerih se za 10–15 % pričakuje, da bodo imele negativne gospodarske ali ekološke posledice. Osamljeni otoki z veliko biotsko raznovrstnostjo, kar vključuje večino čezmorskih ozemelj EU, so še zlasti ranljivi za vdore, ki imajo lahko tudi nesorazmeren učinek na lokalne življenjske pogoje, kulturo in gospodarske priložnosti.

3.2 Poti

Kar zadeva poti vnosa, večina invazivnih rastlin običajno uide z vrtov ali iz akvarijev, invazivne sladkovodne živali pa v divjino pobegnejo iz ribogojnic ali jih tja namerno naselijo ribiči. Po drugi strani invazivne vrste v morsko okolje večinoma zaidejo nenamerno, kot „slepi potniki“ ali onesnaževalci (npr. z balastno vodo). Ker se med vse več lokacijami po planetu prevažajo vedno večje količine rastlinskih in živalskih materialov, s tem narašča tudi možnost vnosa invazivnih vrst.

---

⁹ DAISIE (Popis invazivnih tujih vrst v Evropi), www.europe-aliens.org

3.3 Vpliv invazivnih vrst na ekologijo

Invazivne vrste veljajo za eno od največjih groženj biotski raznovrstnosti¹⁰. Načini, na katere vplivajo na lokalno ekologijo, so med drugim naslednji:

- tekmovanje z domorodnimi organizmi za hrano in življenjski prostor: tako na primer ameriška siva veeverica (*Sciurus carolinensis*) v mnogih delih Evrope izriva domorodno navadno veeverico (*Sciurus vulgaris*), ameriški signalni rak (*Pacifastacus leniusculus*) izriva domorodnega evropskega potočnega raka (*Astacus spp.*), različne vrste papig pa v mnogih evropskih mestih tekmujejo z domorodnimi vrstami ptic;
- spreminjanje struktur ekosistemov: alga *Caulerpa taxifolia* je na primer obširna območja sredozemske obale spremenila v monokulturo rodu *Caulerpa*;
- križanje z domorodnimi vrstami: belolična trdorepka (*Oxyura jamaicensis*) in sika jelen (*Cervus nippon*) lahko domorodne vrste privedeta do lokalnega izumrtja zaradi medsebojnega parjenja in nastajanja križancev;
- neposredna strupenost;
- so gostitelji za zajedavce ali prenašalci patogenov;
- motnje v opraševanju zaradi tekmovanja z lokalnimi vrstami čebel.

3.4 Vpliv invazivnih vrst na gospodarske dejavnosti

Invazivne vrste lahko zmanjšajo donose v kmetijstvu, gozdarstvu in ribištvu. Žuželka *Anoplophora glabripennis* na primer povzroča hudo škodo na sestojih listavcev, vključno z nasadi topolov. Rebrača vrste *Mnemiopsis leidyi* zmanjšuje komercialni ulov sardona v Črnem morju. Znano je tudi, da mnoge invazivne vrste zmanjšujejo razpoložljivost vode in povzročajo degradacijo tal. Invazivne rastline, kakršna je žlezava nedotika (*Impatiens glandulifera*), izpodrivajo domorodne rastline, ki s svojimi koreninami igrajo pomembno vlogo pri vezanju prsti, in tako povzročajo večjo erozijo tal.

Invazivne vrste lahko poškodujejo infrastrukturo zaradi vkopavanja v tla ali širjenja koreninskih sistemov. Koreninski sistem velikega pajesena (*Ailanthus altissima*) lahko poškoduje pločnike, arheološke ostaline in zidove. Invazivne vrste lahko ovirajo promet zaradi zamašitve vodnih poti. Nutrija (*Myocastor coypus*) in pižmovka (*Ondatra zibethicus*), ki sta bili v Evropo uvoženi iz Amerik za vzrejo za krzno, sta danes razširjeni po vsej Evropi in povzročata veliko škodo na jezovih, kanalih, namakalnih in protipoplavnih sistemih. Ena od najbolj zloglasnih invazivnih vrst je zebrasta školjka (*Dreissena polymorpha*), ki poleg pomembnega ekološkega vpliva povzroča tudi velike težave v industriji zaradi poškodovanja in mašenja vhodnih cevi na vodnih črpališčih.

Vodna praprotna azola (*Azolla spp.*) in gladki bor (*Pinus strobus*) sta povzročila zaton nekaterih tradicionalnih rekreativnih in kulturnih vrednot, povezanih z različnimi pokrajinami in vodnimi telesi.

---

¹⁰ Ocena ekosistemov v novem tisočletju iz leta 2005.

3.5 Vpliv invazivnih vrst na zdravje ljudi

Invazivne vrste, kakršni sta orjaški dežen (*Heracleum mantegazzianum*) in pelinolistna žvrklja (*Ambrosia artemisiifolia*), povzročajo vrsto zdravstvenih težav, na primer alergije in kožne bolezni. Tigrasti komar (*Aedes albopictus*), ki je v Evropi vse bolj razširjen in je prenašalec najmanj 22 arbovirusov (med drugim vročice dengue, chikugunye, virusa Ross River in virusa zahodnega Nila), je v Evropo prispel s prevozi rabljenih pnevmatik. Klimatske spremembe bodo verjetno pripomogle k njegovemu širjenju dlje na sever.

3.6 Stroški, nastali zaradi invazivnih vrst

Glavni ugotovljeni stroški v Evropi zajemajo stroške izkoreninjanja in nadzora ter škodo, povzročeno v kmetijstvu, gozdarstvu, gospodarskem ribištvu, infrastrukturi in na zdravju ljudi. Čeprav se na prvi pogled zdi, da so stroški povezani bodisi z učinki bodisi z izkoreninjanjem, se vzporedno stalno izvajajo tudi delni programi izkoreninjanja in nadzora, s katerimi se skuša omejiti te učinke. Leta 2008 je bila po prvi oceni višina evropskih letnih stroškov, povezanih z invazivnimi vrstami, med 9 600 in 12 700 milijonov EUR (Kettunen et al., 2008). Ta znesek je nedvomno nižji od dejanskega, saj temelji na trenutnih izdatkih za izkoreninjanje in nadzor invazivnih vrst, skupaj z dokumentiranimi stroški gospodarskih učinkov. Ker mnoge države šele zdaj začenejajo dokumentirati in beležiti stroške in učinke, bo dejanski znesek nastalih finančnih posledic znatno višji.

4. OD VNOSA DO USTALITVE IN ŠIRJENJA

Da bi se lahko uspešno spopadli s problemom invazivnih vrst, je treba razumeti, kako in zakaj ta problem nastaja.

Večina tujerodnih vrst, prisotnih v Evropi, je bila na to območje vnesena namerno. Njihova uporaba v kmetijstvu, gozdarstvu, ribogojstvu, marikulturi in v okrasne/hortikulture ali rekreacijske namene je po vsej Evropi naraščala od začetka 20. stoletja. Tujerodne vrste se lahko uvažajo, ker rastejo hitreje (npr. večji gospodarski donos dreves v gozdarstvu, zaščita pred erozijo prsti), zadovoljujejo povpraševanje po eksotičnih proizvodih (trgovina s krznom), se hranijo z drugimi vrstami in jih zatirajo (biološka zaščitna sredstva) ali preprosto zato, ker so ljudem všeč (hišne živali, vrtno rastline).

Številni vnosi vrst so neposredno povezani s trgovino, pri čemer je vrsta lahko sama blago (les, vlakna, žive ali nežive rastline in živali) ali pa je z njo okuženo vneseno blago (mnogi škodljivci, kot so glivice, bakterije, virusi in žuželke, se nenamerno vnesejo skupaj z blagom, ki se dejansko uvažajo). Poleg tega lahko „slepi potniki“ potujejo po trgovskih in prevoznih poteh neodvisno od blaga. Ladijski trupi so na primer dobro znani prenašalci organizmov, ki se pritrdijo na trup ali širijo z balastno vodo. Takšni načini prenosa so lahko mednarodni (npr. čezoceanske plovbe) ali lokalni (npr. prevoz rekreacijskih plovil iz okuženega porečja v neokuženo reko ali jezero).

Tudi podnebne spremembe vplivajo na porazdelitev vrst; preživetje in širjenje nekaterih invazivnih vrst lahko razložimo z milejšimi zimami in toplejšimi poletji v Evropi v zadnjem desetletju.

Tujerodne vrste začnejo običajno povzročati težave šele takrat, ko uidejo z nadzorovanih in fizično omejenih območij. Okrasne rastline in živali ter hišne živali niso problematične, dokler so omejene na vrtove, akvarije ali domove. Patogeni ali škodljivci se lahko ob prihodu

odstranijo s pomočjo sanitarnih nadzornih ukrepov. Raki, mehkužci in ribe, ki se prenašajo z balastno vodo, se lahko odstranijo, če se balastna voda prečisti, preden se odvrže.

Toda če se rastlinski in živalski škodljivci in bolezni ne odkrijejo in uničijo na meji, če okrasne rastline in hišne živali uidejo ali se izpustijo v lokalne ribnike ali vodne tokove ali če živali, gojene na farmah za krzno, kot so nutrija (*Myocastor coypus*), pižmovka (*Ondatra zibethicus*), severnoameriški nerc (*Mustela vison*) in rakun (*Procyon lotor*), pobegnejo v divjino, obstaja tveganje, da bodo postale invazivne vrste.

V nekaterih primerih, kadar podnebne razmere morda niso ustrezne ali pa je lokalno rastlinstvo in živalstvo odpornejše, tujerodne vrste pogosto ne preživijo. Toda v drugih primerih, če so podnebne razmere primerne ter je tekmovanje in plenjenje domorodnih vrst šibko, lahko tujerodne vrste preživijo, rastejo in se razmnožujejo ter uspejo vzpostaviti lokalno kolonijo.

Če se lokalna kolonija invazivne vrste hitro ne odkrije in izkorenini, se na lokalni ravni razvije v stalno populacijo, ki se nato širi na druga območja. Če se iz različnih izvornih skupin razvije več lokalnih populacij, bo seveda proces širjenja še hitrejši in vrsta bo manj podvržena lokalnemu izumrtju. Sčasoma, po nekaj letih ali desetletjih, se lahko vrsta razširi po več državah in jo je skoraj nemogoče odstraniti.

5. STRATEGIJE ZA REŠEVANJE PROBLEMA INVAZIVNIH VRST

5.1 Tristopenjski hierarhični pristop

Kar zadeva politični odziv na grožnje, povezane z invazivnimi vrstami, mednarodno dogovorjeni „**tristopenjski hierarhični pristop**“¹¹ podpira ukrepe na osnovi 1) preprečevanja, 2) zgodnjega odkrivanja in izkoreninjanja ter 3) nadzora in dolgoročnega obvladovanja. Ta pristop zajema tako nove vnose kot upravljanje z uveljavljenimi invazivnimi vrstami. Odraža znanstveno in politično soglasje glede tega, da je **preprečevanje** na splošno bistveno bolj stroškovno učinkovito in okolju prijazno kot ukrepi po vnosu. Kjer pa je bila invazivna vrsta že vnesena, sta za preprečevanje ustalitve in nadaljnega širjenja najbolj stroškovno učinkovita **zgodnje dkrivanje in hitro izkoreninjanje**, podprta z zgodnjim opozarjanjem in izmenjavo informacij. Če izkoreninjenje ni izvedljivo, je treba uporabiti **nadzorne ukrepe in/ali ukrepe obvladovanja**.

Preprečevanje: Invazivne vrste se lahko vnesejo na šest pglavitnih načinov: z izpustom, s pobegom, kot onesnaževalec, kot slepi potnik, po koridorju ali samodejno. Večina vnosov je neposredna ali posredna posledica trgovanja. Da bi zmanjšali ali preprečili nadaljnje vnose po tej poti bi bilo treba okrepiti nadzor in preglede na mejah skupaj s postopkom presoje za ugotavljanje, ali je uvoz novega blaga sprejemljiv ali ne. Takšne pristope bi morali dopolniti z izmenjavo informacij med nacionalnimi, regionalnimi in mednarodnimi organi, ki se ukvarjajo z nadzorom invazivnih vrst. Za preprečevanje v zvezi z organizmi, ki se vnašajo kot slepi potniki na trupih ali v balastni vodi ladij, bi bila izjemno koristna ratifikacija in izvajanje konvencije o balastni vodi.

---

¹¹ Konvencija o biološki raznovrstnosti: vodilna načela za preprečevanje, vnos in ublažitev vpliva invazivnih tujih vrst, ki ogrožajo ekosisteme, habitate ali vrste, priložena Sklepu VI/23 (Haag, april 2002).

Zgodnje odkrivanje in hitro izkoreninjanje invazivnih vrst sta odvisna od učinkovitih programov spremljanja v povezavi z mehanizmom zgodnjega opozarjanja, da se čim hitreje obvestijo druga potencialno ogrožena območja in izmenjajo informacije o možnih strategijah za izkoreninjanje. V primerih, ko je invazivna vrsta že ustaljena in razširjena na obsežnem geografskem območju, bi bili zaželeni usklajeni programi za izkoreninjanje, ki bi jih nadzoroval in po možnosti finančno podpiral centralni organ.

Nadzor in/ali obvladovanje: Pri invazivnih vrstah, ki so že ustaljene in razširjene, je treba najbolj okrepiti nadzor in obvladovanje. Tudi za to bi bila potrebna učinkovita izmenjava informacij in izvajanje usklajenih kampanj/akcij za nadzor ali ustavitev širjenja zadevne vrste.

5.2 Obstoječi instrumenti za reševanje problema invazivnih vrst v Evropi

Ob upoštevanju različnih elementov zgoraj opisane strategije je Komisija ocenila obstoječo zakonodajo, raziskovalne programe, načrte ukrepov in druge pobude, da bi ugotovila, kateri vidiki so že pokriti in kje so vrzeli.

Direktiva o zdravstvenem varstvu rastlin (2000/29/ES) zadeva predvsem preprečevanje vnosa in širjenja škodljivih organizmov, ki škodujejo rastlinam ali rastlinskim proizvodom. Na seznam škodljivih organizmov EU, ki ga priznava navedena direktiva, se lahko dodajajo nove vrste na podlagi ocene tveganja za škodljivce. Države članice imajo dobro razvite mehanizme za prenos informacij, sodelovanje, inšpekcijo in nadzor. Direktiva omogoča prilagodljive mehanizme za sprejemanje izrednih ukrepov v primerih, ko se na ozemlju držav članic odkrijejo škodljivi organizmi. Vendar pa vplivi invazivnih vrst na zdravje ljudi ali neposredne gospodarske posledice, ki na primer nastanejo zaradi zamašitve vodnih poti, ne sodijo v področje uporabe te zakonodaje.

Zakonodaja EU o **boleznih živali** lahko zajema invazivne vrste, kadar so te prenašalci živalskih bolezni. Vzpostavljeni so postopki nadzora in inšpekcije v državah članicah ter postopki ocenjevanja na ravni EU. V okviru mreže Skupnosti za nalezljive bolezni so bila sprejeta usklajena pravila, ki zahtevajo zgodnje obveščanje o ukrepih za javno zdravje, ki jih sprejmejo ali nameravajo sprejeti države članice, če se na primer pojavi nova epidemiološka situacija ali je ogroženo zdravje zaradi pojava invazivne vrste.

Z **uredbo o trgovini s prosto živečimi živalskimi in rastlinskimi vrstami (Uredba Sveta 338/97)**, ki je bila prvotno namenjena nadzoru trgovine z ogroženimi vrstami, je prepovedan uvoz štirih vrst¹², ki pomenijo ekološko nevarnost. Države članice so v okviru uredbe vzpostavile postopke inšpekcije in nadzora, ne pa tudi ocenjevalnih postopkov.

Uredba Sveta 708/2007 o uporabi tujih in lokalno neprisotnih vrst v ribogojstvu vzpostavlja ocenjevanje tveganj, povezanih z namernim vnosom vodnih organizmov in z njimi povezanih ne ciljnih vrst. **Direktivi o naravi (79/409/ES in 92/43/EGS)** prepovedujeta naseljevanje v naravo, ki bi lahko ogrozilo domorodne vrste. **Okvirna direktiva o vodah (2000/60/ES)** od držav članic zahteva, da v zadevnih vodah dosežejo dobro ekološko stanje. **Okvirna direktiva o morski strategiji (2008/56/ES)** priznava, da je vnašanje tujerodnih vrst ena od največjih groženj evropski biotski raznovrstnosti in od držav članic zlasti zahteva, da vključijo invazivne vrste v opis „dobrega ekološkega stanja“.

---

¹² Želva rdečevratka (*Trachemys scripta elegans*), volovska žaba (*Rana catesbeiana*), vodna želva (*Chrysemys picta*), belolična trdorepka (*Oxyura jamaicensis*).

S **programom LIFE** se financirajo projekti, povezani z nadzorom in izkoreninjanjem invazivnih vrst. Med letoma 1992 in 2002 je bilo tako financiranih več kot 100 projektov (skupni izdatek 27 milijonov EUR), med letoma 2003 in 2006 pa 80 projektov (skupni izdatek 17 milijonov EUR). S sredstvi iz **šestega okvirnega programa za raziskave** sta se financirala dva projekta, povezana z invazivnimi vrstami: ALARM¹³ in DAISIE¹⁴. V okviru projekta DAISIE je nastal prvi vseevropski popis invazivnih tujih vrst. Projekt invazivnih vrst južnega Atlantika (SAIS), ki ga podpira **deveti evropski razvojni sklad**, je namenjen krepitvi regionalnih zmogljivosti za zmanjšanje vpliva invazivnih vrst na južnoatlantskih čezmorskih ozemljih Združenega kraljestva.

Leta 2003 je bila v sklopu **Bernske konvencije** sprejeta **evropska strategija o invazivnih tujih vrstah**. **Evropska in mediteranska organizacija za varstvo rastlin (EPPO)** vodi sistem za poročanje o škodljivcih in seznam invazivnih tujih vrst, za katere se priporoča sprejetje nacionalnih predpisov za preprečevanje nadaljnjih vnosov in širjenja, vključno z invazivnimi tujimi rastlinami. Za štiri invazivne tuje vrste je EPPO pripravil ocene, ki jih je obravnavala Evropska agencija za varnost hrane (EFSA), vendar EFSA do zdaj nobene od ocen ni imela za zadovoljivo.

6. MOŽNOSTI POLITIKE

V EU bi bilo mogoče predvideti vrsto možnih odgovorov za reševanje problema invazivnih vrst. To sporočilo opisuje štiri možnosti¹⁵ v zaporedju po naraščajoči intenzivnosti. Vendar navedene možnosti niso ločene ali medsebojno izključujoče in elementi različnih možnosti se lahko kombinirajo. Pri vsaki možnosti so opisane njene prednosti in pomanjkljivosti.

A) Brez ukrepanja

Možnost „brez ukrepanja“ je referenčna točka, v primerjavi s katero se ocenjujejo druge možnosti. Jasno je, da bodo brez ukrepanja invazivne vrste postajale čedalje bolj ustaljene v EU, s čimer bodo ekološke, gospodarske in družbene posledice ter z njimi povezani stroški vse večji.

B) Čim učinkovitejša uporaba obstoječih pravnih instrumentov v povezavi s prostovoljnimi ukrepi

Formalne pravne zahteve bi ostale enake, kot so zdaj, vendar bi se sprejela zavestna odločitev, da se v okviru obstoječe zakonodaje proaktivno rešujejo problemi v zvezi z invazivnimi vrstami. V tem primeru bi bilo treba izvesti oceno tveganja z uporabo obstoječih postopkov in institucij, na primer Evropske agencije za varnost hrane. Države članice bi zadeve v zvezi z invazivnimi vrstami prostovoljno vključile v svoje izvajanje nadzora meje. Na osnovi

---

¹³ ALARM (Ocenjevanje okoljskih tveganj za biotsko raznovrstnost v velikih merilih s preizkušenimi metodami), www.alarmproject.net.

¹⁴ DAISIE (Popis invazivnih tujih vrst v Evropi), www.europe-aliens.org.

¹⁵ Izbira ene od možnosti ali kombinacije več možnosti bo odvisna od rezultatov predhodne analize finančnega vpliva.

sedanjih dejavnosti¹⁶ bi se lahko vzpostavil tudi vseevropski sistem zgodnjega opozarjanja in obveščanja¹⁷. Popis invazivnih vrst DAISIE bi se lahko redno vzdrževal in posodabljal. Načrte za izkoreninjanje vrst bi bilo treba razviti in podpreti z nacionalnimi finančnimi sredstvi. Na ustreznih ravneh bi se lahko vzpostavile medsektorske skupine zainteresiranih strani za spodbujanje izmenjave najboljših praks, razvijanje ciljno naravnanih smernic in uspešnejše reševanje navzkrižij interesov. Oblikovala bi se lahko prostovoljna pravila ravnanja za spodbujanje odgovornega obnašanja trgovcev, uporabnikov in potrošnikov.

Glavna prednost te možnosti je, da zanjo ni potrebna nova zakonodaja. Postopki ocenjevanja ter postopki nadzora in inšpekcije v državah članicah že obstajajo. Toda celo s proaktivnim pristopom pokritje ne bi bilo popolno, ostalo bi precej pravne negotovosti in raven odzivanja na nevarnost invazivnih vrst bi bila med državami članicami verjetno zelo različna. Usklajevanje skupka specifičnih ureditev bi bilo lahko zahtevno. Sistem, ki temelji na prostovoljnih zavezah držav članic in prostovoljnih pravilih ravnanja, bi bil le tako učinkovit kot njegov najšibkejši člen.

B+) Prilagoditev obstoječe zakonodaje

Ta možnost je v večini pogledov podobna možnosti B, le da bi vključevala spremembe obstoječe zakonodaje o zdravju rastlin/živali, tako da bi zajemala širši nabor potencialno invazivnih organizmov in da bi se razširil seznam „vrst, ki pomenijo ekološko nevarnost“, uvoz in notranji prenos katerih je prepovedan v skladu z uredbo o trgovini s prosto živečimi živalmi in rastlinami. Če bi sprejeli ta pristop, bi morali za invazivne vrste nameniti dodatna sredstva za postopke ocenjevanja in dejavnosti mejnega nadzora, ki jih izvajajo države članice.

Prednost tega pristopa je, da bi se odpravile nekatere pravne negotovosti in vrzeli, hkrati pa ne bi bila potrebna nova zakonodaja. Po drugi strani pa pokritje problema invazivnih vrst še vedno ne bi bilo celovito ali popolno in usklajevanje bi bilo dokaj zahtevno.

C) Celovit, namenski pravni instrument EU

Ta možnost bi vključevala vzpostavitev celovitega namenskega pravnega okvira za reševanje problemov, povezanih z invazivnimi vrstami, z neodvisnimi ocenjevalnimi in intervencijskimi postopki ter ob upoštevanju obstoječe zakonodaje. Tehnične vidike izvajanja bi lahko centralizirali s posebno agencijo¹⁸, če bi bilo to zaželeno in stroškovno učinkovito. Države članice, vključno z najbolj oddaljenimi evropskimi regijami, bi morale opravljati mejne kontrole za odkrivanje invazivnih vrst in izmenjevati informacije o invazivnih vrstah. Lahko bi se vzpostavili tudi obvezni postopki spremljanja in poročanja ter učinkoviti mehanizmi hitrega odzivanja. Čeprav lahko predvidimo, da bo za podporo dejavnosti izkoreninjanja in nadzora namenjena določena vsota sredstev EU, bi lahko te dejavnosti neposredno financirale tudi države članice.

---

¹⁶ Popis invazivnih tujih vrst v Evropi, pripravljen v okviru projekta DAISIE, glej <http://www.europe-aliens.org/index.jsp>; NOBANIS (Severnoevropska in baltska mreža za invazivne tuje vrste); spletne znanstvene publikacije, ki vključujejo „vdore v vodne ekosisteme“ in „biološko tveganje“.

¹⁷ Evropska agencija za okolje trenutno izvaja študijo izvedljivosti.

¹⁸ Delna ali popolna uresničitev te možnosti bo odvisna tudi od rezultatov prihodnje razprave o medinstitucionalni delovni skupini za agencije. Mogoče bi bilo tudi podaljšanje mandata obstoječih organov.

Ta možnost bi bila za nadzor invazivnih vrst najbolj učinkovita, saj bi omogočala največjo pravno jasnost in hkrati spoštovala načelo sorazmernosti. Pomenila pa bi upravne stroške za države članice in Komisijo ter neposredne stroške za gospodarske subjekte.

7. HORIZONTALNA VPRAŠANJA

Za učinkovito reševanje problemov, povezanih z invazivnimi vrstami, je pomembna obveščena in angažirana javnost, zlasti kar zadeva nenamerne vnose, ki jih administrativni oziroma pravni instrumenti ne morejo zadovoljivo pokriti. S komunikacijskimi in izobraževalnimi dejavnostmi bi bilo treba pri evropskih državljanih, organih oblasti in gospodarskih panogah razviti čut za odgovornost glede trgovine in prenosa potencialnih invazivnih vrst ter glede programov izkoreninjanja in/ali nadzora. Bolje obveščena javnost bi v svoje vrtove in ribnike vnašala manj tujerodnih vrst.

Nadaljnje raziskave lahko prispevajo k boljšemu razumevanju invazivnih vrst in načinov njihovega vnosa, pa tudi resnosti pojava invazivnih vrst in s tem povezanih tveganj, tako da se na primer lahko predvidijo invazije novih vrst ter stroškovno učinkovite metode nadzora in upravljanja. Rezultati raziskav in spremljanja skupaj s pobudami, kot so na primer prosto dostopne spletne publikacije, lahko prispevajo k razvoju informacijskih sistemov o invazivnih vrstah. Pobuda za globalno spremljanje okolja in varnosti (GMES)¹⁹ bi prav tako lahko bila uporabno sredstvo za spremljanje in nadzor učinkov invazivnih vrst na okolje.

Katera koli prihodnja strategija EU za invazivne vrste bi morala upoštevati tudi možnosti uporabe evropskih finančnih instrumentov za podporo politike. Oceniti je treba tudi možnost sodelovanja zasebnega sektorja, vključno z zavarovalniškim sektorjem.

Tretje države so vir invazivnih vrst, ki prihajajo v EU. Vendar je tudi EU za te tretje države lahko potencialni vir invazivnih vrst. Invazivne vrste lahko v tretjih državah privedejo do poslabšanja življenjskih pogojev ter s tem do naraščanja selitev in možnih konfliktov. Čeprav se bodo nadaljevala prizadevanja v okviru mednarodnih konvencij, kakršni sta Konvencija o biološki raznovrstnosti in Bernska konvencija, ima Evropska skupnost precej možnosti za neposredne dvostranske ukrepe v povezavi s tretjimi državami za zmanjšanje pritiska invazivnih vrst v obeh smereh. Evropska skupnost lahko podpira tretje države in regionalne ali mednarodne dejavnosti prek instrumenta razvojnega sodelovanja (zlasti tematskega programa za okolje in naravne vire), Evropskega razvojnega sklada ter evropskega sosedskega in partnerskega instrumenta. Države članice lahko zagotovijo dodatno podporo z lastnimi instrumenti razvojnega sodelovanja.

8. SKLEP

Zaustavitev izgube biotske raznovrstnosti v EU ne bo mogoča brez celovitega pristopa do problema invazivnih vrst. Invazivne vrste imajo v EU znatne ekološke, gospodarske in družbene posledice, ki zahtevajo usklajen odziv. Skupnost trenutno ni sposobna učinkovito reševati problema invazivnih vrst in posveča premalo pozornosti biotsko zelo raznovrstnim območjem, kot so čezmorska ozemlja EU. Ker obstoječa zakonodaja EU le delno pokriva različne vidike problema invazivnih vrst, je usklajeno izvajanje težavno. Politike večine držav

---

¹⁹ COM(2008) 748 konč.

članic so medsebojno slabo usklajene ali povsem neusklajene. Znanstvene napovedi opozarjajo na strmo povečanje bioloških vdorov, zato se bo situacija verjetno še poslabšala.

V tem sporočilu so opisane značilnosti nevarnosti, ki jo pomenijo invazivne vrste, in možni pristopi k reševanju problema. Komisija bo povratne informacije, ki jih bo prejela od Sveta, drugih institucij EU in zainteresiranih strani, upoštevala pri pripravi končne različice predloga za strategijo EU, ki jo namerava predstaviti leta 2010 in bo namenjena znatnemu zmanjšanju učinkov invazivnih vrst na evropsko biotsko raznovrstnost. Medtem bo Komisija pregledovala možnost vzpostavitve sistema zgodnjega opozarjanja in obveščanja na osnovi popisa, ki bi se redno posodabljal, v povezavi z učinkovitimi mehanizmi odzivanja, saj meni, da bi bil to pomemben korak naprej.